

Sygn. akt IV CSK 310/09

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 8 stycznia 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa M. M., E. O., T. Z. i T. B.
przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej „S.(...)” w G.
o stwierdzenie nieważności lub uchylenie uchwał,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 8 stycznia 2010 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 27 stycznia 2009 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powodowie wnieśli powództwo o stwierdzenie nieważności lub ustalenie nieistnienia albo o uchylenie dwóch uchwał, podjętych dnia 15 maja 2008 r. przez zebranie przedstawicieli Spółdzielni Mieszkaniowej „S.(...)” w G., w sprawach zatwierdzenia rocznego sprawozdania zarządu i sprawozdania finansowego spółdzielni za rok 2007 oraz udzielenia absolutorium członkom zarządu.

Wyrokiem z dnia 10 października 2008 r. Sąd Okręgowy w G. uchylił rzeczono uchwały, oddalił powództwo w przedmiocie stwierdzenia ich nieważności i orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 28 listopada 2007 r. w G. odbyło się nadzwyczajne zebranie przedstawicieli, na którym jednogłośnie podjęto uchwałę w sprawie niedokonywania zmian statutu Spółdzielni. Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 27 lutego 2008 r. uchylił tę uchwałę jako podjętą w celu pokrzywdzenia członków. Spółdzielnia nie dokonała zmian w statucie stosownie do wymagań ustawy z dnia 14 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 125, poz. 873; dalej: zm. u.s.m.). Postanowieniem z dnia 12 marca 2008 r. Sąd Rejonowy w G., na podstawie art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 168, poz. 1186 ze zm.; dalej: ustawa o KRS) w związku z art. 9 ust. 1 zm. u.s.m., zobowiązał Spółdzielnię do złożenia wniosku o zmianę wpisu w Rejestrze w sprawie zmiany statutu w terminie 7 dni pod rygorem nałożenia grzywny. Spółdzielnia nie złożyła takiego wniosku. W dniu 15 maja 2008 r. zebranie przedstawicieli podjęło uchwałę zatwierdzającą roczne sprawozdanie zarządu i sprawozdanie finansowe Spółdzielni za rok 2007 oraz uchwałę udzielającą absolutorium członkom zarządu.

Zdaniem Sądu Okręgowego, bez znaczenia pozostaje fakt, że do Trybunału Konstytucyjnego zgłoszono wnioski o zbadanie zgodności kilku przepisów zm. u.s.m. z Konstytucją RP, bowiem do chwili rozstrzygnięcia sprawy ewentualnej niezgodności z Konstytucją RP zaskarżonych przepisów zachowują one moc obowiązującą i powinny być stosowane. Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska

pozwanej, że termin wskazany w art. 9 ust. 1 zm. u.s.m. ma charakter wyłącznie instrukcyjny ze względu na to, iż nie zawiera sankcji. Zdaniem Sądu Okręgowego, zebranie przedstawicieli Spółdzielni, która nie wywiązała się z obowiązku zmiany statutu, podjęło w dniu 15 maja 2008 r. uchwały z obejściem art. 9 zm. u.s.m. oraz w celu pokrzywdzenia członków. Uchwały te zostały bowiem podjęte przez zebranie przedstawicieli, a nie, jak tego wymaga art. 8³ ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1116 ze zm.; dalej: u.s.m.), przez walne zgromadzenie. Tym samym od dnia 1 stycznia 2008 r. istniał w Spółdzielni organ nieprzewidziany w przepisach prawa, który nie był władny podejmować żadnych uchwał, zaś podjęte przezeń uchwały są na podstawie art. 58 k.c. bezwzględnie nieważne jako sprzeczne z prawem. Konieczne więc było uchylenie na podstawie art. 42 § 3 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848 ze zm.; dalej: pr. spółdz.) w związku z art. 8³ ust. 1 u.s.m. i art. 9 ust. 1 zm. u.s.m. uchwał Zebrania Przedstawicieli Spółdzielni podjętych dnia 15 maja 2008 r. Sąd Okręgowy, oddalając powództwo o stwierdzenie nieważności uchwał, uznał, że powodowie nie mieli interesu prawnego w rozumieniu 189 k.p.c.

Spółdzielnia wniosła apelację od wyroku Sądu Okręgowego.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 27 stycznia 2009 r. oddalił apelację i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny uznał, że podjęcie przez zebranie przedstawicieli dwóch uchwał w dniu 15 maja 2008 r. było działaniem sprzecznym z bezwzględnie obowiązującymi przepisami art. 8³ u.s.m. w związku z art. 9 zm. u.s.m. Stwierdzenie nieważności rzeczonych uchwał (art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 42 § 2 pr. spółdz.) należało uznać, zdaniem Sądu Apelacyjnego, za żądanie uzasadnione, które powinno być uwzględnione przez Sąd Okręgowy. Jednakże pozbawienie członków Spółdzielni możliwości prawa osobistego głosowania na walnym zgromadzeniu, z uwagi na jego zastąpienie zebraniem przedstawicieli, sprawiło, że uchwały podjęte w tym trybie są nie tylko nieważne, ale i krzywdzące dla członków Spółdzielni. Podejmowanie zaś uchwał przez zebranie przedstawicieli zamiast walnego zgromadzenia stanowi także działanie sprzeczne z dobrymi obyczajami i godzi w interesy Spółdzielni. Sąd Apelacyjny podzielił też pogląd Sądu

Okręgowego, że, zgodnie z art. 9 ust. 1 zm. u.s.m., od dnia 1 stycznia 2008 r. zebranie przedstawicieli nie może być uznane za organ Spółdzielni uprawniony do podejmowania uchwał, które są zastrzeżone dla walnego zgromadzenia.

Spółdzielnia w skardze kasacyjnej zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego, mianowicie art. 42 § 2 i 3 pr. spółdz., art. 9 ust. 1 i 2 zm. u.s.m. oraz art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 9 ust. 1 i 2 zm. u.s.m., a także przepisów postępowania, mianowicie art. 328 § 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 8³ ust. 1 zdanie pierwsze u.s.m., dodanym przez art. 1 pkt 9 zm. u.s.m., walne zgromadzenie spółdzielni mieszkaniowej nie może być zastąpione przez zebranie przedstawicieli, jednakże, jeżeli statut tak stanowi, w wypadku gdy liczba członków spółdzielni przekroczy 500, walne zgromadzenie może być podzielone na części. Celem tego przepisu jest zniesienie w spółdzielniach mieszkaniowych możliwości zastąpienia walnego zgromadzenia przez zebranie przedstawicieli, jeżeli zostanie przekroczona liczba członków w określona w statucie (art. 37 § 1 pr. spółdz.), a w konsekwencji również likwidacja w tych spółdzielniach zebrań grup członkowskich (art. 35 § 1 pkt 4 i art. 59 pr. spółdz.). Kwestie intertemporalne zostały uregulowane w przepisach art. 9 zm. u.s.m. W ust. 1 tego artykułu nałożono na spółdzielnię obowiązek dokonania zmiany statutu nie później niż do dnia 30 listopada 2007 r. oraz jej zgłoszenia do Krajowego Rejestru Sądowego w ciągu 30 dni od dnia podjęcia uchwały o zmianie statutu, nie później niż do dnia 30 grudnia 2007 r. Według ust. 2, do czasu zarejestrowania zmiany statutu pozostają w mocy postanowienia dotychczasowego statutu regulujące funkcjonowanie zebrania przedstawicieli. Nie można się zgodzić ze Spółdzielnią, że naruszenie tych obowiązków nie powoduje zastosowania żadnej sankcji. Sankcje takie zostały przewidziane w ustawie, ale są inne od tych, których dotyczą wyroki Sądów obu instancji.

Sankcje związane z naruszeniem przez spółdzielnię obowiązków wskazanych w art. 9 ust. 1 zm. u.s.m. zostały określone przede wszystkim w ustawie o KRS. Stosownie do art. 24 ust. 1 tej ustawy, sąd rejestrowy wzywa zarząd spółdzielni (zob. art. 12a § 2 pr. spółdz.) do złożenia wniosku o wpis do Rejestru, wyznaczając dodatkowy siedmiodniowy termin, pod rygorem

zastosowania grzywny przewidzianej w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego o egzekucji świadczeń niepieniężnych, a w razie niewykonania obowiązków w tym terminie, sąd rejestrowy nakłada na zarząd spółdzielni grzywnę. Sąd rejestrowy może ponawiać grzywnę (art. 24 ust. 2 ustawy o KRS). Jeżeli zastosowanie tych środków nie spowoduje złożenia wniosku o wpis zmiany statutu, a w Rejestrze jest zamieszczony wpis niezgodny z rzeczywistym stanem rzeczy, sąd rejestrowy wykreśla ten wpis z urzędu (art. 24 ust. 3 ustawy o KRS). W okolicznościach niniejszej sprawy przepis ten nie może być zastosowany, ponieważ statut spółdzielni nie jest przedmiotem odrębnego wpisu, ale jest dołączany do wniosku o wpis spółdzielni do Rejestru oraz do wniosku dotyczącego zmiany statutu (art. 9 ust. 3 i 4 ustawy o KRS). Nie wchodzi też w rachubę dokonanie przez sąd rejestrowy wpisu z urzędu (art. 24 ust. 4 ustawy o KRS), ponieważ zebranie przedstawicieli pozwanej Spółdzielni odmówiło dokonania zmiany statutu. Sąd rejestrowy może natomiast ustanowić dla spółdzielni kuratora na okres nieprzekraczający roku, z możliwością przedłużenia na dalszy okres nieprzekraczający sześciu miesięcy, jeżeli czynności kuratora nie mogły zostać zakończone przed upływem okresu, na który został ustanowiony (art. 26 ust. 1 ustawy o KRS). Kurator jest w takim wypadku obowiązany do niezwłocznego przeprowadzenia czynności wymaganych do wyboru władz spółdzielni (art. 28 ustawy o KRS) oraz może podjąć czynności zmierzające do likwidacji spółdzielni, jeżeli nie dojdzie do wyboru władz w terminie trzech miesięcy od dnia ustanowienia kuratora albo wybrane władze nie wykonują obowiązków, o których mowa w art. 24 ust. 1 (art. 29 ust. 1 ustawy o KRS). Może w związku z tym w szczególności wystąpić do związku rewizyjnego, w którym spółdzielnia jest zrzeszona (art. 114 § 1 pr. spółdz.), albo do Krajowej Rady Spółdzielczej w stosunku do spółdzielni niezrzeszonej (art. 114 § 1 w związku z art. 259 § 3 pr. spółdz.), z wnioskiem o podjęcie uchwały o postawieniu spółdzielni w stan likwidacji. Jeżeli jednak nie dojdzie do postawienia spółdzielni w stan likwidacji, kurator nie może wystąpić do sądu rejestrowego o rozwiązanie spółdzielni oraz ustanowienie likwidatora na podstawie art. 29 ust. 2 ustawy o KRS, ponieważ przepis ten ma zastosowanie w zasadzie do spółek kapitałowych (art. 21 k.s.h.); do handlowych spółek osobowych

odnosi się natomiast art. 25 ustawy o KRS), a poza tym przepisy prawa spółdzielczego nie przewidują instytucji rozwiązania spółdzielni.

Naruszenie przez spółdzielnię mieszkaniową obowiązku określonego w art. 9 ust. 1 zm. u.s.m. może więc stanowić przyczynę postawienia jej w stan likwidacji. Z przepisu tego ani z art. 8³ ust. 1 u.s.m. nie wynika natomiast, wbrew stanowisku Sądu Apelacyjnego, że z dniem 1 stycznia 2008 r. zebranie przedstawicieli pozwanej Spółdzielni przestało istnieć jako jej organ. Takie stanowisko pozostaje w wyraźnej sprzeczności z art. 9 ust. 2 zm. u.s.m. *Lege non distinguente* przepis ten dotyczy zarówno sytuacji, gdy po dniu 1 stycznia 2008 r. trwało postępowanie przed sądem rejestrowym, jak też sytuacji, która miała miejsce w stanie faktycznym niniejszej sprawy i polegała na podjęciu przez zebranie przedstawicieli uchwały odmawiającej zmiany statutu.

Sąd Apelacyjny okazał się zresztą niekonsekwentny w swoim twierdzeniu, gdyby bowiem zebranie przedstawicieli nie istniało jako organ pozwanej Spółdzielni, to nie mogłoby podejmować żadnych uchwał, zatem uchwały z dnia 15 maja 2008 r. byłyby nieistniejące, a nie bezwzględnie (art. 42 § 2 pr. spółdz.) albo względnie (art. 42 § 3 pr. spółdz.) nieważne. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w niniejszej sprawie powinno być uwzględnione powództwo o stwierdzenie nieważności rzeczonych uchwał. Jako podstawę nieważności Sąd Apelacyjny wskazał na art. 8³ u.s.m. i art. 9 zm. u.s.m. w związku z art. 58 § 1 k.c. i art. 42 § 2 pr. spółdz. Nie wyjaśnił jednak, dlaczego podjęcie przez zebranie przedstawicieli pozwanej Spółdzielni w sprawach zatwierdzenia rocznego sprawozdania zarządu i sprawozdania finansowego spółdzielni za rok 2007 oraz udzielenia absolutorium członkom zarządu miałyby naruszać bezwzględnie obowiązujące przepisy art. 8³ u.s.m. i art. 9 zm. u.s.m. Niezależnie od tego nietrafne było wskazanie art. 58 § 1 k.c. jako podstawy rzekomej nieważności uchwał. Stosowanie tego przepisu do uchwał walnego zgromadzenia (zebrania przedstawicieli) spółdzielni zostało bowiem w zasadzie wyłączone przez art. 42 § 2 pr. spółdz. jako *lex specialis*, który przewiduje bezwzględną nieważność uchwały sprzecznej z ustawą. Hipotezą art. 42 § 2 pr. spółdz. nie jest jednak objęta sytuacja, gdy uchwała walnego zgromadzenia (zebrania przedstawicieli) została podjęta w celu obejścia ustawy. W takim wypadku uchwała jest bezwzględnie nieważna na podstawie art. 58 § 1 k.c.

W niniejszej sprawie rozważana sytuacja jednakże nie wystąpiła, nie można bowiem – inaczej, niż przyjął Sąd Okręgowy – zasadnie twierdzić, że zebranie przedstawicieli Spółdzielni, która nie wywiązała się z obowiązku zmiany statutu, podjęło w dniu 15 maja 2008 r. uchwały z obejściem art. 9 zm. u.s.m.

Skoro w niniejszej sprawie nie było podstaw do przyjęcia, że uchwały zebrania przedstawicieli Spółdzielni z dnia 15 maja 2008 r. były nieistniejące albo bezwzględnie nieważne, należało rozważyć, czy uchwały te podlegały uchyleniu jako względnie nieważne (unieważnialne) na podstawie art. 42 § 3 pr. spółdz. Rozważania Sądu Apelacyjnego w tej kwestii są zdecydowanie niewystarczające. Nie można się zgodzić z twierdzeniem, że pokrzywdzenie członków polegało na tym, iż pozbawiono ich możliwości prawa osobistego głosowania na walnym zgromadzeniu. Sąd Apelacyjny nie wyjaśnił bowiem, na czym miałyby polegać ewentualna krzywda członków związana z podjęciem przez zebranie przedstawicieli uchwał w sprawach zatwierdzenia rocznego sprawozdania zarządu i sprawozdania finansowego spółdzielni za rok 2007 oraz udzielenia absolutorium członkom zarządu. Bez żadnego zaś uzasadnienia Sąd Apelacyjny przyjął, że podjęcie tych uchwał jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i godzi w interesy Spółdzielni.

Zarzuty naruszenia prawa materialnego okazały się zatem zasadne. Nie można natomiast podzielić poglądu skarżącej Spółdzielni, że doszło też do naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. Zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej tylko wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie zawiera wszystkich koniecznych elementów bądź zawiera tak oczywiste braki, które uniemożliwiają kontrolę kasacyjną (por. np. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 792/98, OSNC 1999, nr 4, poz. 83, oraz z dnia 8 października 1997 r., I CKN 312/97, z dnia 19 lutego 2002 r., IV CKN 718/00, z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 11862/00, z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, z dnia 22 maja 2003 r., II CKN 121/01, z dnia 9 marca 2006 r., I CSK 147/2005). Takich zaś zarzutów z pewnością nie można postawić zaskarżonemu wyrokowi Sądu Apelacyjnego.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.